

Zagreb je bio slijepo crijevo Austro-Ugarske, a onda ga je 1905 penkala zašiljila i smjestila u tehnološki epicentar

Slavoljub Eduard Penkala izvezio je svoju revolucionarnu olovku u 35 zemalja svijeta i to već do 1910., u kojima je preko noći zavladao fenomen zvan penkalomanija.

Bila je to olovka kojase ne šilji i koja piše najvećim hrvatskim srcem.

- Toj činjenici ne treba se čuditi – rekao nam je svojedobno u razgovoru Zagrepčanin Miroslav Tischler, najveći kolekcionar penkala na svijetu i publicist.

POGLEDAJTE SVE FOTOGRAFIJE (6)

5. 9. 2025

ŠESTI NASTAVAK: PENKALA, TVORAC FENOMENA PENKALOMANIJA

Napisala: Anđelka Mustapić

Prvih deset olovaka, penkala, „koje ne treba šiljiti“, izradio je na tokarskom stroju sam **Eduard Slavoljub Penkala** potkraj 1905. Već iduće godine, kada je Zagreb još uvijek bio „slijepo crijevo“ Austro-Ugarske Monarhije, izvezio je svoju revolucionarnu olovku u 35 zemalja, u kojima je preko noći zavladao fenomen zvan penkalomanija.

- *Toj činjenici ne treba se čuditi* – rekao nam je svojedobno u razgovoru Zagrepčanin **Miroslav Tischler**, najveći kolekcionar penkala na svijetu i publicist.

– Jedan od najznačajnijih, ili najznačajniji patent pisaćeg pribora XX. st., svakako je automatska olovka ing. Eduarda Slavoljuba Penkale. Njezina posebnost i razlika od ostalih olovaka koje su se proizvodile u to vrijeme bila je njezina tehnička jedinstvenost i perfektni dizajn koji nije izgubio na svojoj ljepoti ni danas.

Olovka je izrađivana od samo tri dijela, doznali smo u razgovoru s gospodinom Tischlerom: od tijela olovke, igle, koja pomiče grafitni uložak, i tzv. stabilizatora olovke, koji je, de facto, čuvao grafitnu minu od pucanja. Vrlo jednostavno za proizvodnju a i za upotrebu. Olovku nije trebalo šiljiti i pri tomu je okretat, što je bila njezina posebnost.

- Nakon mehaničke, odnosno automatske olovke, kako su je u narodu zvali, ing. Penkala patentirao je 1917. drugu olovku koja je bila vrteća i poznata kao „Šraubenštift“. Tako je nazvana jer je njezinim okretanjem grafitni uložak izlazio iz tijela olovke. Zanimljiv je podatak da su se takve olovke izrađivale od različitog materijala: od celuloida do galalita, čak i od plemenitih metala, kao to su srebro i zlato.

Tvornica Penkala, otvorena u Zagrebu 1911.

Usporedo s proizvodnjom mehaničkih, automatskih olovaka, Tvornica Penkala, otvorena u Zagrebu 1911. kao dioničko društvo u vlasništvu izumitelja Penkale i njegovih bogatih „kompanjona“, trgovaca, braće Edmunda i Marvre Moster, proizvodila je i nalivpera, vrlo kvalitetna i u svijetu poznata, naglasio je gospodin Tischler, pojašnjavajući:

- Jedno od prvih nalivpera koje je Tvornica Penkala proizvodila bilo je sigurno nalivpero, koje se punilo na pipetu. Radilo je na sljedećem principu: tinta se pipetom punila u tijelo nalivpera i onda se vrtnjom tijela nalivpera pero izvlačilo van. Taj model bio je vrlo popularan i Tvornica je s njim polučila izvanredne financijske rezultate.

Uz to, Tvornica Penkala proizvodila je različite modele nalivpera i s drukčijim načinom punjenja.

- Jedno od takvih bilo je nalivpero s punjenjem na polugu – pokazao je praktično kolekcionar. – Taj se model razvijao u vie varijanti, a najznačajniji za Tvornicu Penkala bilo je kolsko nalivpero Penkala Pen.

Bilo je to zapravo izuzetno jednostavno i kvalitetno nalivpero čija je razlika od ostalih bila u tome što je imalo čelično pero, koje se, kada se istrošilo, moglo vrlo jednostavno zamijeniti novim, što nije bilo skupo. Nalivpero je bilo odlično prihvaćeno diljem svijeta, pogotovo u Velikoj Britaniji. Nakon toga, Tvornica proizvodi nalivpera na pritisak, na način da se otvori “kapica” i pritisne, nakon čega je tinta lagano ulazila u spremnik.

Velika popularnost penkala

Naravno, tako velika popularnost penkala privukla je i zanimanje turističkih i političkih prezentacija, s konkretnim sloganima za turiste i kampanje, među kojima su vrlo lijepe penkale s motivom, primjerice, Lipika ili s glavom **Stjepana Radića**. Zlatno nalivpero bilo je ponos Tvornice Penkala, bilo je vrhunski izvedeno od 14-karatnog zlata.

Model Transparentno proizvodio se u nekoliko modela i veličina, čak i sa staklenim perom iz Japana, što je bilo praktično i lijepo za crtanje i pisanje. A zahvaljujući velikoj popularnosti automatske i vrteće olovke, Tvornica Penkala počela je proizvoditi model s četiri boje Kvartet, jer je imao u sebi crveni, zeleni, plavi i crni grafit, čija se verzija s kemijskim punilom i danas upotrebljava, čak i u najzabitijim dijelovima svijeta.

Napomena uredništva:

Serijal od 10 nastavaka) o životu i djelu genijalnog izumitelja Eduarda Slavoljuba Penkale, autorice Anđelke Mustapić, koji objavljujemo iz dana u dan, od 1.do 9. rujna 2025.

Napomena autorice: cijeli serijal „Penkala: od genijalnog izumitelja i kulturne baštine do zaborava“ nastao je i objavljuje se uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz Programa za poticanje novinarske izvrsnosti.

Tagovi:

6. NASTAVAK

PENKALA

SLAVOLJUB EDUARD PENKALA

Pročitajte i ovo:

Tajna svih njegovih tajni je izum Pelikan nalivepera model 100! I s njime je proslavio u svijetu Zagreb i Hrvatsku kao „Domovinu penkale“, a bez njegove klipse nema ni dobre "pisalice"

Poljak Eduard uzeo je hrvatsko ime Slavoj iz poštovanja prema Zagrebu i novoj mu domovini u koju se tako jako zaljubio

Slavoj Penkala prvi je objavio "smrt gamadi", a Krepax je bilo službeno ime tamanitelja komaraca, žohara, buba, gnjida, uši, insekata...

START e-mobility podržava

Bastardi, fačuki i kopilad na 4 kotača su sve samo ne neželjeni, sve prednosti auta s više pogona, vodič za izbor hibridne tehnologije obzirom na troškove

Nekad metla i krpa, danas mobitel i ekrani! 3 vještine koje su djeca u Jugoslaviji savladala, a današnja djeca više ne znaju

Startnews.hr

[Impressum](#)

[Opći uvjeti korištenja](#)

[O kolačičima](#)

[Pretplata](#)

START NEWS d.o.o.

